

Nin acougo no Panteón de Galegos Ilustres

Terra de cegas adoracións e oracións, a que algo reclama, a que ten como ensañas, sobre o branco e o azul suaves, un cáliz de viño e un anaco de pan a compartir. País con milleiros de xordos padroeiros e veneradas santiñas, ás que temudamente recurrimos. Peregrinaxe, viacrucis, desagravios, ascese... Señor, aparta de Nós este cáliz, que se quere colmar de provocacións.

Pese á vocación de Galiza e de Compostela a tanta Historia e mitos, acontece o contrario. Confíns simbolizados pola vieira, estrela, encrucillada, romaría, vello cemiterio, Quintana que abre portas para escintillar camiños de encontro, feira e diálogo. Lección a impartir. Así se veu facendo e así nos recibe a imaxe do intimo do Mestre, sentado, baixo as lmeiras do portico do seu templo e sobre o seu sarteiro, panteón de reis de Galiza. Legado material e espiritual que require sensibilidade, que compre manter e mellorar. Encontros do que nace o Verbo, a relación, os idiomas, a cultura. O camiño faise o andar e polas súas obras coñecerémolos. A Igrexa que se simboliza no Cristo escarnecido que todo da e se entrega para confundirse co Pan e co Viño do traballo compartido perde o camiño: desencontro, enredo, provocación, división, anormalidade.

O templo de Santo Domingo de Bonaval é parte do convento, continente e contido de Historia, consagrado no 1230, obras segundas especialmente no Barroco, entón mecenas polo mexicano arcebispo de Compostela Monroy, para ter presenza aquí grandes arquitectos: Domingo de Andrade, Leonel de Avelar, Gaspar de Arce... para abrirse a Compostela despois do camiño, no popular barrio das lendas do Home Santo, da rúa de San Pedro, das costureirías, das lembradas Marias, do ganteiro Basilio Caril, das cancelas da Caramoñña que soben a Santa Clara, onde o escultor Asorey co saber dos canteros divinizou Galiza. Mosteiro-ro que se de fundado nunha das súas dúas peregrinaxes, polo mesmísimo santo predicador de saio, rosario e espada contra as herexías de herdo maniqueo oriental, Domingos de Guzmán, mendicante que tiña como lema "contemplar e ensinar". Obra iniciada baixo a protección dos Condes de Altamira. Altares onde se venera a imaxe pétrea e polícora da Virxe de Bonaval que inspirou a xogares, herde do trobreiro do século XIII, Bernal de Bonaval, que con Fernando o Santo participou en campañas contra mouros; onde no século XIV, Vicente Ferrer sermonou, para logo coher camiños da Bretaña megalítica e céltica. Nun altar consérvase a reliquia da varanda de ferro do púlpito daquelas amedrentadoras predicas de diluvios e inferno.

Arquitecturas que apuntan o ceo, para acoller medos e amortallalos de esperanza, templo-panteón do máis florido da fidalguía, emparentada coa casa de Altamira: Moscoso, Ulloa, Andrade, os Condes de Maceda... testemuño dos avatares históricos, de contubernios fidalgos e do clero, do desacougo irmandiño, da desamortización do 1835, do abandono e da recuperación, cunha capela ben cuidada e a súa parte exterior que é cemiterio privado da Confraría do Rosario, para médicos, cadeiradeiros, comerciantes, ó que se accede pola antiga Porta de Bonaval, presidida pola imaxe da Virxe sobre aquel epigrafe que conta a lenda do milagre polo que o ferreiro Xoán Tuorum se liverou da forca, despois de implorar a imaxe un "ven e valme..." pra axiña caer morto no mesmo portal, probando así a súa inocencia.

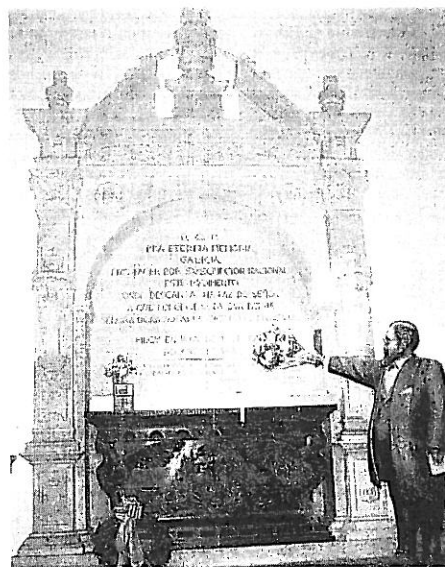
A finais do Romanticismo unha nova iniciativa parte dos galegos en Cuba, á que se suma a Sociedade Económica de Amigos do País, sendo seu presidente o xuriconsulto, discípulo de Brañas, Xoaquín Díaz de Rábago, a de non deixar arrumar e converter o templo de Bonaval en espazo laico, Panteón de Galegos Ilustres. O sentimento galego, a xenerosidade e a "suscripción nacional" fixo o demais:

O LABIRINTO DO ALQUIMISTA

FELIPE
SENEN

"...al que seguran en todas las capillas, por voto del pueblo gallego, otros monumentos semejantes y dignos de la Historia". Os restos de Rosalía, finada no 1885, foron trasladados no 1891 con todas as honras e pese o sentir dos padroeiros, dende o cemiterio de Adina en Iria a Bonaval á Capela da Visitación, a que, fora antiga Sala Capitular do convento e logo dedicada a Santos Domingos de Suriaso. O Arcebispo de Compostela, guiado polas sombras da tradición inquisitorial, novamente atrancase nos camiños de Galiza e mesmo nega a oración fúnebre. E non damos "a

esquecemento da inxuria...". Pouco máis tarde tamén pasaron a esta mesma capela as cinzas daquel que co verbo agullaba a labregos e universitarios, o que recuperaba o berro irmandiño "Deus fraterque Gallacia", ou o de "Ergue Galiza e anda... como en Irlanda..." as do catedrático Alfredo Brañas, finado no 1900, o que inicialmente fora enterrado no cemiterio da Confraría do Rosario no mesmo Bonaval. Tumbas feitas co sentir romántico, historiasta de cuntonómico, a de Rosalía obra de Xesús Landeira, a de Brañas de Raúl de La Torre. Por todo declárase o conxunto Ben de Interese Cultural (30/12/1912) co sonseguinte amparo administrativo.

Panteón de Galegos Ilustres, con algo de desacougoante catácumba de silencios e humidades, farol de luces e sombras tristeras, punto de encontro para os que a "nosa voz entenden", cada tardía do 25 de xullo, xa en anos de censuras, para unha misa en galego, e para outros rituais de retórica, incenso e loureiro. Nos anos sesenta o Concello de Com-

postela faise cargo deste espazo e dende o 1977, cando inauguración do Museo do Pobo Galego, unha das aspiracións de Castelao expresada nos seus mitos, agora retomada polo Colexio de Arquitectos de Galiza, polos herdeiros do Seminario de Estudos Galegos, da Xeración Nós e de mortos bos e xenerosos... abre estes espazos a Galiza e os galegos. No 1984, na capela inmediata, a que fora da Veracruz e logo do Santo Cristo, acollerá os restos de Castelao, traídos dende o exilio en Bos Aires, quen deu todo seu saber e facer por dignificar Galiza.

Os poderes públicos non se preocupan e unha Igrexa que semella adoeceida ou desnorada, parecéndose máis á dós mercados e preiteantes, volta a ser dona e señora, e quere selo tamén dos egrexios defuntos e das vellas arelas. A mesma que en tantas ocasións apárase do idioma e mesmo da Misa en galego, pero que xoga cos sentimentos, que administra as esmolos ós santifios das nosas intimas devocións, á que, seguindo tradicións se lle entrega o X na súa casña da declaración da renda, coa que se colabora en retellar templos, manter espadas... reclama e por unha sentenza xudicial gaña e recobra os espazos de Bonaval que no 1835 pasaron a ser laicos. Mal aval. O Arcebispo solicita as chaves do templo ó Concello compostelán e ante a sorpresa, o 11 de maio do 2010, pecha o recinto ate agora que se toma conciencia e mobilización colectiva, para asmar un convenio renovable coa Xunta, coas conseguintes condicións de uso e a creación dunha comisión mixta. Namentres desacougo, descreto e división.

O Panteón de Galegos Ilustres debe estar aberto, seguir a mesma tradición dos "bos e xenerosos" que lle deron os seus creadores e os xerentes do Museo do Pobo Galego, os que dende anos atrás xa viñan advertindo ó Parlamento da "necesidade de desbloquear a situación do Panteón de Galegos Ilustres, para dignificalo e darlle contidos acordos co seu nome". No 2008 renovouse o acordo, tratouse de involucrar na cuestión ó Consello da Cultura Galega, á Real Academia Galega, ós diferentes padroados e fundacións relacionados cos defuntos do Panteón... Portas abertas para a educación, para explicar esa parte da divindade que temos que é a Arte, as letras e as que a cultivan. Algo así dixó o mais grande dominico que era Tomás de Aquino. Sarteiros con "po enamorado": Rosalía, Brañas, Castelao, Cabanillas, Asorey, Fontán... algúns deles desenterrados, desenterrados dos cemiterios que amaban:

"herbiñas do camposanto,
onde meu pai se enterrou,
herbiñas que hiquei tanto,
terraña que nos criou..."

cantou Rosalía, como Cabanillas ó seu Cambados natal, no Fefiñans, onde quixo estar, para deixar como derradeira vontade que no seu sarteiro puxeran este epitafio:

"Quero na lousa que me d'osego
esta palabra que ten aas:

poeta,
e esta palabra que ten luz:
galego"

O Castelao rianxeiro seguirá á luz da raiola da "Alba de Gloria", da Galiza que está onde estea o seu idioma, que tanto significa e nos distingue, feito de aventuras e desventuras no camiño, Baril idea a da Asociación de Escritores en Lingua Galega neste 15 de xullo, 125 anos despois do pasamento de Rosalía —e nun Ano Santo Xacobeo pretencioso e chocoso—, a de conmemorar o traslado dos seus restos dende o camposanto de Adina a Bonaval, para avivar memoria do que seguimos a SER